

رزق و روزگار

از دیدگاه قرآن و حدیث

نکات:

علی قلی

شرکت چاپ و نشر بین الملل

نام کتاب: رزق و روزی از دیدگاه قرآن و حدیث

تلف: سی مین

با همکاران: مؤسسه باقر العلوم علیها السلام

نوبت چاپ: دوم - پائیز ۱۳۹۸

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: آر نگار، ایمان

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۵۰۰۰ ریال

صفحه آرایشی: خاوتی

طراحی جلد: اسلامی

مسئول تولید: شریف شایسته

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۴۵۵-۸

شرکت چاپ و نشر بین المللی

دفتر مرکزی:

تهران، میدان استقلال، معنی جنوبی، پلاک ۲،

طبقه سوم

تلفن: ۰۲۱-۳۳۹۲۲۹۵۹

نمابر: ۳۳۱۱۸۶۰۲

فروشگاه مرکزی:

میدان فلسطین، ضلع شمال شرق، پلاک ۴ و ۵

تلفن: ۰۲۱-۸۱۹۲۱۹۸۰

نمابر: ۸۸۹۰۳۴۳۳

Email: intpub@intpub.ir

www.intpub.ir

سرشناسه

متین، علی، ۱۳۴۸

عنوان و نام پدیدآور

رزق و روزی از دیدگاه قرآن و حدیث/ علی متین

مشخصات نشر

تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۹۰

مشخصات ظاهری

ص ۲۸۲

شابک

۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۴۵۵-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع

رزق و روزی -- جنبه های قرآنی

موضوع

رزق و روزی -- احادیث

موضوع

رزق و روزی -- جنبه های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده

سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل

رده بندی کنگره

۴۱۳۹۰ ر ۲ م ۲۱۹/۲ BP

رده بندی دیویی

۲۹۷/۴۲

شماره کتابشناسی ملی:

۴۴۳۷۰۸۲

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، اقتباس در گیومه در مستندنویسی و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۹ سن پژوهشگرده
۱۱ مقامه

فصل اول:

رزی در سنت و مصادیق و اوصاف قرآنی رزق

۱۷ بررسی واژه «رزق» در لغت
۱۹ کاربرد واژه «رزق» در قرآن کریم
۲۰ وجوه و مصادیق رزق در گستره آیات
۳۳ وجوه و مصادیق رزق در گستره روایات

فصل دوم:

برخی از مصادیق و اوصاف روایی رزق

۳۷ رزق حلال و حرام و استناد آن دو به خداوند
۴۰ روزی حلال و حرام از دیدگاه روایات
۴۲ روزی حلال و اهمیت آن از دیدگاه روایات
۴۶ لزوم پرهیز از لقمه حرام
۵۱ اثرات لقمه حرام

فصل سوم:

بررسی و تحلیل صفت رزاقیت خداوند

- رزق و روزی و رابطه موجودات با خدای متعال ۵۹
- رزاقیت خداوند متعال ۶۵
- انطاف و تناسب رزق با مرزوقین ۷۷
- اهمیت غائی روح ۸۵
- خاستگی، ذمه در آیات و روایات ۸۹
- ضمانت روزی زنانه بر نگار هستی ۹۲
- ضمانت روزی از دیدگاه آیات ۹۵
- ضمانت روزی از دیدگاه روایات ۱۱۰
- تقدیر رزق و روزی از ناحیه خداوند ۱۲۴
- چرا تقدیر روزی محدود ۱۲۶
- سازگاری تقدیر روزی و تلاش ۱۲۷
- دست یابی حتمی به روزی مقدر ۱۲۸
- بهترین میزان بهره‌مندی از مواهب الهی ۱۲۹

فصل چهارم:

وسایط فیض الهی

- اثمه (ع) وسایط فیض الهی ۱۳۵
- طریق اول: امام واسطه فیض الهی ۱۳۷
- طریق دوم: اثمه: علت غایی آفرینش ۱۴۲

فصل پنجم:

انسان و طلب رزق و روزی

- ۱۴۷ اهمیت کار، کوشش و تلاش
- ۱۶۵ جایگاه طلب رزق و روزی
- ۱۸۱ نقش هوش تنبلی و بیکاری
- ۱۸۵ ریزان بودن از طلب رزق و پیامدهای آن
- ۱۹۰ احوال و رزق و روزی
- ۱۹۸ دعا و طاب رزق و روزی
- ۲۰۸ توکل و رزق و روزی
- ۲۱۱ توکل و تلاش
- ۲۱۲ مهم ترین وظایف انسان در برابر رزق و روزی

فصل ششم:

وسعت و تنگی رزق و روزی و اسباب آن

- ۲۲۵ فلسفه فراخی و تنگی رزق بندگان
- ۲۳۲ افزایش و نقصان رزق و روزی و سنت های الهی
- ۲۳۷ فراخ دستی، تهی دستی و مصلحت بندگان
- ۲۴۳ عوامل افزایش رزق و روزی
- ۲۶۱ عوامل کاستی و نقصان روزی
- ۲۷۴ خاتمه
- ۲۷۵ کتابنامه

سخن پژوهشگر

زندگی هر زنده‌ای و امدار روزی است و روزی ده هر روزی خواری، خدا. هر آنچه می‌زید و می‌آید و می‌بالد، قوت حیات و غذای جان نیاز دارد؛ این قانون خدایی زندگی است: ما من فی الارض الا علی الله رزقها (هود/۶)

خدای تعالی است که مقبره مرده است هر زینده و جنبنده‌ای برای زندگی و زاینده‌ای، چشم نیازی به دست رزاق، پای طلبی در پی رزق داشته باشد و هم اوست که اگر جان هر زنده‌ای را نیازمند رزق ساخته است، فطرتش را راه روزی اندوختگی آموخته است.

انسان نیز در این میان، تافته جدا بافته نیست؛ چرا که افزون بر اینکه تن او، چون هر جاننداری، نیازمند روزی است، جان او نیز گرسنه است. اکنون سخن این است: اگر روزی هر پرنده در آسمان و چرنده در زمین و ماهی در دریا و آهو در صحرا و موش در سوراخ و کرم در چاه بر خداست، که هست اگر حتی رزق‌ها هم رزق خواران وی اند

پس این محنت و رنج و خواهش و کوشش در پی روزی برای چیست؟ خدای توانای مطلق که علی‌کل‌شیه قدیر است و هیچ روزی، روزی هیچ زنده‌ای را فرو نمی‌گذارد، انسان که سهل است نیازش را برآورد و در میان خانه و کنج آسایش روزی‌اش را بدهد!

این قرآن، کلام خدای عزیز حکیم است که خواب را از جان راحت خواه او آشفته می‌کند که: یا ایها الانسان انک کادح الی ربک کدحا فملاقیه (انشقاق/۶)
 آری راز روزی اینجاست؛ در پرده باید گفت سخن: دوست دارد یار این آشفته‌گی را. ای انسان ما تو را در رنج و محنت خواسته‌ایم تا که این بار رنج را به بارگاه الهی ما بکشانی و جان خود آسوده گردانی.

اگر خدا (عز ذکره) روزی تن و جان انسان را به شرط طلب و کوشش برمی‌آورد، از آن روست که در حال او در اوست. خدا دوست دارد بنده‌اش را در تعب کسب و رنج طلب ببیند و آخر الامر خود دست بگشاید و نیازش برآورد. اوست که دوست دارد انسان را در درون غم روزی اندیشی گرفتار نماید تا از راهگذار این سلوک تعبناک برای تحصیل روزی تن، او، او، او سرچشمه آب حیات طیبه رساند و پرده‌ها را کنارزند و روی خود بنمایاند و ورود به این باور محکم برساند که:

این زمین و سختیان پرده است و بس. اصل روزی از خدا دان هر نفس باری، راه بردن به معنا و چستی روی، حکمت روزی، مصادیق آن، راه‌های طلب و حلال و حرام آن، مفهوم توکل و رابطه آن با تلاش و... همگی بسته به نوع نگاه ما به زندگی و فلسفه هستی و مبدا و معاد آن است. در شیوه اندیشه ما در نحوه اداره جهان دارد و نمی‌توان و نمی‌شود آن را به سبب حلقه‌ای جدا از زنجیره نظام معرفتی انسان به عالم و آدم نگرست.

آنچه پیش رو دارید، گام‌های تلاشی است که پژوهشگر ارجحاً با جناب آقای علی متین در پاسخ‌گویی به پرسش از فلسفه رزق و پرده برداشتن راز روزی برداشته و چه خوب از عهده برآمده است! تلاشش را سپاس می‌گوییم و دستاوردش را پیش می‌نهیم.

پژوهشکده باقرالمعلوم علیه السلام

مقدمه

ضرورت و اهمیت مبحث رزق و روزی»

به نام او که انسان را آفرید و روزی او و دیگر جنبندگان را از باب رحمت و رأفت، بر خویشتن واجب گردانید، چه آنکه فرمود: «وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا»^۱ و همورا فکر و اندیشه «سیر» نمود و از بین همه موجودات او را برگزید و بر همه آنها برتری بخشید و سرسبز و سستی معرفی کرد، آن جا که فرمود: «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^۲

انسان از آن جهت که صاحب فکر و اندیشه است می خواهد در مورد بسیاری از مطالب پرس و جو نموده، چرایی و چگونگی مطالب را دریابد.

از جمله مسائلی که فکر انسان را به خود معطوف ساخته، مسائل مربوط به «رزق و روزی» انسان و دیگر موجودات است. از همین رو انسان سوالات فراوانی را در این مورد در ذهن خود می یابد، تا آن جا که اگر بگوییم بعضی از سؤالات به صورت روزانه در بین مردم جریان دارد، سخن به گزاف نگفته ایم.

سؤالاتی از این قبیل:

عوامل مؤثر در افزایش روزی چیست؟

۱. هود، ۶.

۲. مؤمنون، ۱۴.

اسباب و علل کاهش روزی کدام است؟

فلسفه وسعت رزق یک گروه، و اندک بودن رزق گروهی دیگر چیست؟
نقش تلاش و سعی انسان برای به دست آوردن روزی و ارتباط آن با تقدیر روزی چگونه است؟

آیا دعا در افزایش روزی مؤثر است؟

تا چه اندازه رزق حلال و حرام در سرنوشت انسان مؤثر است؟ ...
انسان به چه نسبت آشنا نبودن با معارف بلند قرآن و اسلام، وقتی در مقابل این سؤالات نزار می‌نبرد در برخی از موارد آن چه را که علت نیست، علت می‌پندارد، و در نتیجه به یک پاسخ نادرست دست می‌یابد که اثرات سوء آن در زندگی اش ظاهر می‌گردد.

به عنوان نمونه قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید:

﴿ فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَيْنَاهُ بِرُحْمَةٍ وَأَنْكَرَ وَنَعْمَةً، فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ * وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَيْنَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقًا، فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ﴿۱﴾

اما انسان، هنگامی که پروردگارش او را با نعمت فراوان آزمایش می‌کند و او را گرامی داشته است. و اما چون وی را می‌آزماید و روزی اش را بر او تنگ می‌گرداند، می‌گوید پروردگارم مرا خوار کرده است.

پس با استناد به آیه شریفه می‌توان گفت بعضی از انسانان، «رایب» روزی و بهره‌مندی از نعمت‌های الهی را نشان از «گرامی‌داشت» و اکرام از ناحیه پروردگار می‌دانند، و کاستی روزی را «اهانت» از ناحیه او به خود می‌پندارند و به وجود مقدس او سوء ظن پیدا می‌کنند؛ و حال آن‌که چنین نیست. برخی نیز اختلاف روزی‌ها را مستند به تقدیر الهی نموده و از این طریق به آرامش می‌رسند.

به راستی اگر انسان بتواند در برابر این پرسش‌ها، پاسخ‌های قانع‌کننده و مناسبی

پیدا کند، نگرش او نه تنها به آفریدگار و رازق موجودات، بلکه به آفرینش و هستی نیز تغییر می‌یابد و در نهایت جهان را زیبا، و جهان آفرین را زیباتر خواهد دید. اما اگر پاسخ‌های شایسته‌ای برای پرسش‌های خود نیابد، این جاست که شیطان در دل انسان نفوذ کرده و بدین سان «فقر و تهی دستی» را در نظر او مجسم می‌نماید که:

﴿وَاللَّهُ طَنُّنٌ يَّعِدُّكُمْ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾^۱

شیطان شما را از تهی دستی بیم می‌دهد و به زشتی وای می‌دارد.

تهدید، فقر و تنگدستی، شیطان موجب می‌شود که انسان به آن چه در دست دارد، بیش از اندازه حساس شود و در نتیجه، به سبب ترس از آینده نابسامان، از انفاق، صدقه و مانند آن، خجسته‌دار می‌گردد و در نهایت به صفات زشتی چون حرص، طمع و بخل روی آورد؛ در حالی که رزق حقیقی، خداوند متعال است و بس. نگارنده سعی دارد در این اثنا بیشتر به مباحثی پردازد که کمتر به آنها توجه شده است؛ همچون: تأثیر دعا در افزایش رزق، و تحلیل آن، رزق و روزی معنوی و اهمیت آن، غذای روح و غذای جسم، علت و فلسفه وسعت و تنگی رزق و روزی بندگان، واسطه فیض بودن ائمه علیهم السلام و....

اهداف نگارنده

اهداف زیر در این متن مورد نظر است:

- دست یافتن به پاسخ‌های مناسب و شایسته در قبال سؤال‌ها را با نام‌های موجود در بحث رزق و روزی از دیدگاه قرآن و حدیث.
- مطرح کردن بحث «رزق و روزی» به صورت مستقل و جداگانه با توجه به زوایای گوناگون بحث؛ تا بتوان هنگام نیاز به راحتی بدان مراجعه کرده و مباحث مورد نظر را ملاحظه نمود.

۳. در نهایت پرداختن به مباحثی که از آنها غفلت شده و کمتر در کانون توجه بوده‌اند.

در پایان، به حکم محکم «من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق» بر خود لازم می‌دانم که از راهنمایی‌های مفید و ارزنده حجة الاسلام و المسلمین دکتر عابدی که با توجه به کمبود منابع، مشغلی بود فراوری تحقیق و نگارش اینجانب، تقدیر و تشکر نمایم.

همچنین از کلیه دست‌اندرکاران پژوهشکده باقرالعلوم (ع) که برای به چاپ رساندن این تحقیق تشریک مساعی نمودند، تقدیر و تشکر نموده و از خداوند سبحان توفیق برافزودن نشر معارف الهی را برای عزیزان مسئلت می‌نمایم. امید آنکه توانسته باشم قدمی گرچه کوچک در نشر معارف الهی برداشته و رضایت خاطر امام زمان (عج) را جلب نموده باشم، انشاءالله.

WWW.KOPIRIR